

BUITEN

10^E JAARGANG N^O. 27.

ZATERDAG 1 JULI 1916.

Foto C. Steenberg.

BIJ DEN DUINZOOM TE ROCKANJE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN JULI, DOOR A. A. N.	BLZ. 314
HET „JOHN GRIER HOME”. UIT HET ENGELSCHE, DOOR JEAN WEBSTER (3)	314
WEDERZIEN, (GEDICHT), DOOR JAN J. ZELDENTHUIS	315
ROCKANJE'S GEHEIMZINNIG MEERTJE, DOOR L. GOUDS- WAARD, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 313, 316—319
OVERMAASCHESCHETSSEN, (II), DOOR ALIX BRANDSE	BLZ. 318
HEMONY-KLOKKEN, DOOR A. L., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 320—322
UIT VLAANDEREN, DOOR A. HANS	BLZ. 322
HET ROZENKEVERTJE, DOOR M.	322
DE ST. JANS PROCESSIE TE LAREN, DOOR F. W. DRIJ- VER, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 323—324
MALTHEZER RIDDERS, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 324

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanteiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een aaverteerder doet.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

DE STERRENHEMEL IN JULI.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 18.5 uur sterretijd, d. i. omstreeks 11 uur middelbaren tijd of 12 uur zomertijd. Men zie het Augustuskaartje van de N. R. Ct., dat half Juli verschijnt en dat voor 19 uur sterretijd geldt.

Zenith: Draak, Lier, Zwaan;
Noorden: Kleine Beer, Giraffe, Lynx, Perseus, Wagenman;
Noordoosten: Cassiopeia, Cepheus, Driehoek;
Oosten: Andromeda, Hagedis, Pegasus, Ram, Visschen, Waterman;
Zuidoosten: Dolfijn, kleine Paard, Vos;
Zuiden: Arend, Pijl, Schild van Sobieski, Schorpioen, Schutter, Slang, Slangendrager, Steenbok;
Zuidwesten: Hercules, Slang, Weegschaal;
Westen: Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kroon, Maagd;
Noordwesten: Grootte Beer, Draak, kleine Leeuw.

De Melkweg, die de groote aantrekkelijkheid vormt van den aan heldere sterren niet overrijken zomerhemel, is om 11 uur (12 uur zomertijd) prachtig te zien; hij vormt dan een boog, die in het N.N.O. en in het Z. vrijwel recht op den horizon staat en bijna door het Zenith gaat.

De Melkweg loopt, zooals men weet, den geheelen hemel rond, maar zijn zuidelijkste deelen zijn voor Nederland onzichtbaar. Hij komt in het sterrebeeld Argo boven onzen horizon, doorloopt vervolgens den Eenhoorn, gaat tusschen de Tweelingen en Orion door naar den Wagenman, Perseus, Cassiopeia, Cepheus, Zwaan, Vos en Pijl, verdeelt zich in den Arend in twee stroomen en lost zich in het Schild en den Schutter op in afzonderlijke heldere wolken. Deze laatste zijn alleen 's zomers goed te zien, maar de zooveel Noordelijker gelegen merkwaardige lichte plek in de Zwaan ziet men een groot gedeelte van het jaar. Ik verwijs naar Buiten VII No. 23 voor een uiteenzetting van de groote betekenis die de Melkweg blijkt te bezitten en verder naar IX No. 4.

Hoewel te middernacht het sterrebeeld Perseus nog vrij laag in het Noordoosten staat, vangt het seizoen voor de waarneming van de lichtwisselingen der merkwaardige veranderlijke ster *Algol* (β Persei) langzamerhand weer aan. (Zie Buiten I No. 30). Minima hebben plaats: den 3^{en} Juli even na, den 26^{en} Juli even vóór middernacht en den 23^{en} Juli te 14 uur d. i. dus 24 Juli 3 uur v. m. (zomertijd),

Zodiakaallicht en Gegenschein zijn niet te zien.

De tijdsvereffenting verandert in Juli weinig: de heele maand is de zon een minuut of vijf bij een naar middelbaren tijd loopend uurwerk achter. De tweede helft van Juli is rijk aan vallende sterren, die in het bijzonder na middernacht optreden. Vooreerst zijn er in het eind der maand *Aquariden*, vallende sterren met een straalpunt in den Waterman; zij bewegen zich meestal vrij langzaam in lange banen.

In Juli vertoonen zich ook de *Perseiden* al in grooten getale. Deze zwerm is merkwaardig door zijn langen duur en door de duidelijke Oostwaartsche verschuiving van het straalpunt. Omstreeks den 20^{en} Juli is dit in Cassiopeia te vinden, 10 dagen later in Perseus en half Augustus in den Giraffe. Het zijn niet de *Perseiden*, die hun bewegingsrichting wijzigen, maar de aarde: dat komt echter, daar wij alleen *relatieve* beweging kunnen waarnemen, op hetzelfde neer.

De aarde bereikt in den vroegen morgen van den 3^{en} Juli het *aphelium* harer elliptische loopbaan, het punt derhalve, waarop zij zich zoo ver mogelijk van de zon bevindt. De zonneschijf lijkt 1' of meer dan 3% kleiner dan in Januari, en wij ontvangen bijna 7% minder zonnearmte dan omstreeks Nieuwjaar. Dit feit verzacht het verschil tusschen winter en zomer voor het Noorderhalfrond, dat in Juli zomer heeft, maar verscherpt het voor het Zuiderhalfrond.

Mercurius is in de eerste dagen van Juli morgenster, maar de omstandigheden zijn voor de waarneming ongunstig.

Venus staat den 3^{en} Juli in *benedenconjunctie* met de zon: zij gaat op 4°.5 afstand onder de zon door en verschijnt in den loop der maand als luisterrijke morgenster. In omgekeerde volgorde herhalen zich nu de verschijnselen, die de laatste maanden beschreven zijn: de sikkel — die thans de gedaante van een Laatste Kwartier aanneemt — wordt gaandeweg breder, de schijf echter kleiner (deze maand van 58" tot 43"). De helderheid verandert weinig. De voorwaarden voor zichtbaarheid worden gunstiger: de planeet komt in het einde der maand te 3 uur na middernacht (4 uur v. m. zomertijd) op en dus een groot uur vóór de zon.

Mars blijft snel Oostwaarts loopen (in Leeuw en Maagd) en onttrekt zich daardoor nog geruimen tijd aan de avondschemering, die echter aldoor op de planeet wint. Zij is in het begin der maand nog tot half 11 (half 12 zomertijd) vrij goed te zien, tegen 1 Augustus maar tot 9 uur (10 uur zomertijd), en zij wordt bovendien vrij zwak.

Jupiter maakt zich los uit den dageraad. Half Juli zal men de planeet al kort na middernacht d. i. 1 uur v. m. zomertijd laag in het Oosten kunnen zien.

Saturnus is onzichtbaar.

In den vroegen morgen van 14 Juli zal de maan gedeeltelijk verduisterd worden. Bewoners der Nieuwe Wereld zullen de eklips goed kunnen zien maar voor ons gaat de maan onder, kort nadat zij zich in de kernschaduw van de aarde heeft gedompeld. Den 30^{en} Juli is er een *ringvormige zonsverduistering* zichtbaar in een deel van Australië en der omringende zeeën, Nederlandsch Indië zal een gedeeltelijke eklips zien.

A. A. N.

HET „JOHN GRIER HOME”

DOOR JEAN WEBSTER.

(3) (Geautoriseerde vertaling van „Dear Enemy”).

John Grier Home.
1 Maart.

LIEFSTE Judy,
Zet dien telegramstroom stop!
Ik weet natuurlijk, dat je van alles, wat er gebeurt, op de hoogte wilt blijven en ik zou je graag elken dag een bulletin willen zenden, maar werkelijk, ik ben geen oogenblik vrij. 's Avonds, wanneer ik in mijn bedje kruip, ben ik zoo doodmoed, dat ik er liefst met kleeren en al in zou willen gaan als Janes strenge discipline tegen zulke buitensporigheden niet in opstand kwam. Als ik later wat meer routine onder de luidjes breng en alles als een draaiorgel afloopt, zal ik de uitvoerigste en beste verslaggeefster worden, die je je wenschen kunt.

Het laatst schreef ik je vijf dagen geleden, is het niet? Nu, in die vijf dagen is er heel wat gebeurd. Dr. MacRae en ik hebben een soort veldplan opgemaakt en brengen hier nu alles in oproer. Ik mag hem hoe langer hoe minder lijden, maar wij hebben een soort bondgenootschap gesloten en als werker is die man een prachtige hulp. Ik heb altijd gedacht, dat ik zelf genoeg wilskracht bezat, maar als er nu een verbetering aangebracht moet worden, volg ik al zwoegende zijn spoor, terwijl hij baan breekt. Hij is zoo halsstarrig en koppig en bulldoghonderig als een Schot maar zijn kan, maar aan den anderen kant bezit hij een groot verstand en heeft hij veel kennis van babies, d.w.z. hij is volkomen op de hoogte van hun fysieken toestand, want voor die kleintjes heeft hij net zooveel gevoel als voor een troep kikkers, die hij voor de vivisectie noodig heeft.

Herinner je je nog wel, dat Jervis ons op een avond meer dan een uur op een betoog over de prachtige, menschlievende denkbeelden van den dokter heeft vergast? C'est à rire! De man beschouwt het John Grier Home alleen als zijn eigen laboratorium, waar hij naar hartelust wetenschappelijke proeven kan nemen

zonder lastige, liefhebbende ouders als tegenstanders. Ik zou heelemaal niet verwonderd staan te kijken als ik hem op een goeden dag verraste, terwijl hij roodvonk-bacillen in de havermout van de babies mengde om met een nieuw uitgevonden serum proeven te nemen.

Van den heelen staf vind ik de twee eenigen, die werkelijk voor hun taak berekend zijn: de onderwijzeres van de kleintjes en de stoker. Je moest eens zien hoe onze kinderen op Miss Mathews aanstormen en haar van alle kanten bespringen en naar haar opkijken, met gezichtjes, bedelend om een liefkoozing, terwijl ze pijnlijk beleefd tegenover de andere onderwijzeressen blijven! Kinderen voelen zoo gauw wie ze voor zich hebben! Ik zou het vreeselijk vinden als ze zoo erg beleefd voor mij waren. Nu ik zoo'n beetje op de hoogte van het leven hier raak en precies weet, wat en wie ik noodig heb, zou ik wel een algeheele opruiming willen houden. Het liefst zou ik met Miss Snaith beginnen, maar ik heb de treurige ontdekking gedaan, dat zij de bloedeigen nicht van een van onze regenten is en dus absoluut niet geschikt voor uitverkoop. Het is een onbeduidend willoos schepseltje zonder kin (je weet, dat bij wilskrachtige menschen dit lichaamsdeel zeer ontwikkeld is), met fletse oogen, en die daarbij, tot overmaat van ramp, nog altijd door haar neus spreekt en door haar mond ademhaalt. Zij kan nooit eens zeggen, waarop het staat en dan haar mond houden. Al haar zinnen eindigen in een onbepaald en onverstaanbaar gemompel. Telkens, wanneer ik die vrouw zie, voel ik mijn handen tintelen om haar bij haar schouders beet te pakken en er een wil in te gieten. En die Miss Snaith had het toezicht over 17 kleine dreumesjes van twee tot vijf jaar! In elk geval heb ik haar, zonder dat zij er iets van heeft begrepen, naar een ondergeschikte positie verplaatst, het beste wat ik doen kan, nu zij eenmaal niet weggestuurd kan worden dank zij haar hooggeplaatste familie!

De dokter heeft voor mij een allerliefst meisje gevonden, die hier twee mijlen vandaan woont en elken dag komt om op onze kleintjes te passen. Zij heeft lieve, groote bruine oogen (met een zachten glans erover, net als bij een koe) en echt moederlijke bewegingen. (Ze is haast negentien jaar). En de kinderen zijn dol op haar! Aan het hoofd van de kinderkamer heb ik een lieve, goedaardige vrouw van middelbaren leeftijd geplaatst, die zelf vijf kinderen heeft en wier handen naar het werk staan. Onze dokter heeft ook haar hierheen gebracht. Je ziet dus, dat hij nuttig kan zijn! Voor den vorm staat ze onder Miss Snaith, maar in werkelijkheid moet die alles doen, wat zij aangeeft. Ik kan nu tenminste rustig gaan slapen zonder het beklemmend gevoel, dat de babies onbewust vermoord worden!

Je ziet dus, dat de verbeteringen al in vollen gang zijn en hoewel ik mij met bewonderenswaardig geduld aan de goede, verstandige wenken van den dokter onderwerp, laat dat alles mij toch dikwijls vrij koud. Weet je, Judy, het vraagstuk, dat mij maar niet met rust laat, blijft steeds, hoe ik genoeg warmte en liefde en zonneschijn over al die arme, verlaten menschenzietjes kan uitstorten. Ik weet zeker, dat de dokter, met al zijn geleerdheid, me hierin niet kan helpen.

Een van de meest dringende zaken, wat de verstandelijke leiding van ons huis betreft, is wel het juiste bijhouden der boeken, want die zijn schandelijk verwaarloosd. Mrs. Lippett had een groot, zwart boek, waarin zij af en toe aantekeningen maakte over de familie van de kinderen, hun gedrag en gezondheid, maar weken lang hield ze het boek soms niet bij en als een familie een kind wil aannemen, kunnen wij in de meeste gevallen nog niet eens zeggen, hoe het schaaft bij ons belandde.

Where did you come from, baby dear?
The blue sky opened, and I am here,

is de beste beschrijving van hun aankomst.

Wij moeten een goede kracht hebben, die de streek bereist en alle mogelijke gegevens over onze kinderen verzamelt. Het zal heusch niet zoo moeilijk zijn, want de meeste van mijn pleegkinderen hebben nog familieleden. Zou je Janet Ware daarvoor niet geschikt vinden? Je weet hoe prachtig zij kon uitzuinigen en ze leefde gewoonweg van tabellen en inspectiereizen.

Ik moet je ook nog mededeelen, dat het John Grier Home een zeer nauwkeurig, geneeskundig onderzoek doorstaat met het treurig resultaat, dat tot dusverre van de 28 arme stumperds er maar vijf mee door konden en die vijf waren hier nog niet lang.

Herinner je je die leelijke, groene ontvangkamer op de eerste verdieping? Ik heb zooveel mogelijk van zijn groenheid weggedaan en hem voor laboratorium voor onzen dokter ingericht. Er staan nu weegtoestellen en medicijnflesschen en dan, wat er nog den meest geneeskundigen tint aan geeft, een tandartsstoel en een

BAD MAT

Ongekende wreedheden
die de Directie van het
SGH over de vondelingetjes
uitstort!

versche lucht en den watervloed, die over hen wordt uitgestort. Ik heb twee baden per week ingesteld en zoodra wij genoeg kuisen hebben en een paar extra douches, krijgen zij er elken dag een.

Maar ten slotte heb ik toch een overal hoogst welkome verandering ingesteld: onze dagelijksche rekening voor eten heb ik vergroot, een wijziging, die door onze kokkin als een zeer groote last en door den verderen staf als een onnuttige geldverspilling wordt beschouwd. ZUINIGHEID, in reuzenletters geschreven, heeft zoo vaak als hoofdregel van het gesticht gegolden, dat het een deel van zijn godsdienst begon uit te maken. Ik verzeker mijn schuchtere medewerkers wel twintig maal per dag, dat de middelen, dank zij de edelmoedigheid van onzen president, verdubbeld zijn terwijl ik van Mevrouw Pendleton nog een vaste toelage heb gekregen voor nuttige uitgaven, zooals roomijs, maar toch kunnen zij er niet over heen, dat het beslist geldverspilling is om deze kinderen te voeden.

De dokter en ik hebben met zorg het menu van den laatsten tijd bestudeerd en zijn beiden al even zeer verbaasd over de werking van de hersens, die zoo iets hebben kunnen samenstellen. Hier heb je een van de meest voorkomende avondmaaltijden:

Gekookte Aardappelen,
Gekookte Rijst,
Maizenapudding.

Het verwondert me nog, dat de kinderen iets meer dan III propjes meel geworden zijn.

Als je het instituut rondkijkt, zou je geneigd zijn Robert Browning als volgt te citeeren:

„There can be heaven; — there must be hell;
Meantime, there is the John Grier — well!”

S. McB.

WEDERZIEN.

Langer dan de gouden zomer
In Uw kost'lijk woonoord was
Heb ik, zwervens-moede droomer,
Dien gij met Uw stem genas,
Langs de kusten heengezworven,
Waar al vreugde was verstorven,
Voor ik wederkwam.

Herfst zong 't lied in 't hectisch loover
Van zijn weemoed grijs en koel,
Met zijn vreugden om en over
Bij den woud omzoomden poel;
En de toover van dat zingen
Toen mijne oogen 't laat licht vingen
Dreef mij tot Uw woon.

In den avond las gij teeder
Met Uw stem, die mij toen klonk
Of ge ook zag den jeugdtijd weder,
Proefdet weer den gullen dronk,
Tot wij beiden eind'lijk zwegen,
Toen de rust zacht was genegen,
Over 't schemertij...

JAN J. ZELDENTHUIS.

Foto C. Steenberg.

ROCKANJE'S GEHEIMZINNIG MEERTJE. HET MEERTJE „DE WAAL” BIJ ROCKANJE, MET DE ROTS.

ROCKANJE'S GEHEIMZINNIG MEERTJE.

ROCKANJE wil zeggen rotsachtig, evenals oranje: goudachtig, campagne: veldachtig. Het dorp — reeds in de 13e eeuw bekend — heeft dus zijn naam te danken aan de zoogenaamde rots in het bekende meertje „De Waal”.

„De bodem is daar rotsachtig” heeft men geredeneerd bij het ontdekken van de kalkbank in den plas. Anderen meenen, dat de naam verband houdt met de gedachte, dat het — daar dicht aan zee — geraden is den „rok an je” te houden.

Daar zijn er ook, die Rockanje terugbrengen tot Rock-ange, en zoo tot rotsengel komen.

’t Zij hoe ’t zij, het heuveltje, dat men uit het water ziet steken, „de rots van Rockanje” is een opstapeling van bonken eigenaardigen kalksteen, waarmee een gedeelte van den Waalbodem overdekt is. Ook vindt men in den slibber van dien bodem kalkpijpjes van verschillende dikte en vorm, evenals de bonken indertijd gevormd rond rietstengels van het meer.

Ongeveer 1650 schijnt die „rots” zichtbaar te zijn geworden, misschien door het dalen van het niveau van de Waal. Tenminste Cornelis van Alkemade zegt in zijn „Beschrijving van de Stad Brielle en den lande van Voorne”, dagteekenende van 1729: „In deze Waal heeft zich — volgens mondelinge berichten — omtrent 60 of 70 jaren herwaarts, opgedaan zekere rots uit een stoffe, eerst lijmachtig, daarna steenhard en van een grauwe kleur wordende met menigvuldige pijpjes aangroeiende, welke veelal omtrent een duim dik, middendoor gebroken zijnde, de manier van haren aanwas vertoonen, met vervolgende cirkels, in dit opzicht niet ongelijk aan de groeiwijze van houtgewas....

Ook vindt men er ronde klompen steen van dezelfde kleur, met kartelen, en gegroeid op de wijze der blaassteen, den graeven uitgesneden, in dier voegen, dat ze van den grond af tot de oppervlakte van het water, niet alleen is opgewassen, maar wel een half manslengte daarboven, in de gedaante van een tafelrond....

Ook vindt men, dat de grond van deze Waal overal met dergelijke lijmachtige of versteende stof en aangroeiende steen voorzien is. Ja zelfs, dat het water van een pétrifieerende of steenmakende kracht schijnt; zulks, dat een rottingstok of iets dergelijks daarin geworpen, en een wijl tijds gelaten zijnde, met dergelijke taaie steenwordende stof beslagen, overdekt en oversteend worden en eindelijk dezelve geheel van grauwen steen gelijken”. Tot zoover van Alkemade.

Die rots heeft in den loop der tijden zeer de aandacht der natuuronderzoekers getrokken, heeft heel wat, vaak hoog bezoek gehad en wat pennen in beweging gebracht. Menig geleerde, wiens naam klank heeft op wetenschappelijk gebied, heeft gedwaald door deze liefelijke streek, met het oog reeds van uit de verte zoekende: „Rockanjes Rots”, waarheen hij zich met onweerstaanbare kracht voelde getrokken....

Verrast heeft hij daar ten laatste het heuveltje ontdekt, zoo half verscholen achter het hooge riet met zijn zilverige pluimen. En met nieuwsgierig verlangen heeft hij er zich doen heenroeiën....

Menig bezoeker, zich bevindende op die geheimzinnige maar zoo schilderachtige plas, met een verrukkelijke flora aan zijn fraaie boorden...., op die plas met het frissche dorpje daar rechts op

lachende oevers, en de blonde duinen daar links en voor; over dat zoo echt teekenachtige plasje voortglidende, terwijl „geen windjes het water wieglen” en de dorpsklokjes in de verte klinken.... heeft hoog genot gemaakt.

En als dan eindelijk de boot landde op het „rotsbankje”, vanwaar brokken zijn meegenomen naar alle werelddeelen! Daar had men het bergje dan voor zich, dat een raadsel verbergt in zijn steen.

Zou hij niet eenigszins ontroerd zijn nu hij daar staat aan den voet van „de aanwassende rots”, waarvoor hij kwam van zoo verre....

Het zou een enorm lange lijst zijn, die de namen bevatte van al die wetenschappelijk gevormden, die in alle stilte hun schreden richtten naar het „alles omkorstend en pétrifieerend plasje” om later in hun werk of in een tijdschrift hun meening over het wonderbaar meertje te uiten.

Er zijn zelfs dissertaties over geschreven o.a. door Cornelis Adriani Bergsma 1823; door P. G. van Anrooy 1852; door Gerard Vos, enz., enz. In een geschrift door J. Le Francq van Berkhey, Med. Doctor, den 24 Mei 1763 met de gouden medaille bekroond, noemt deze al

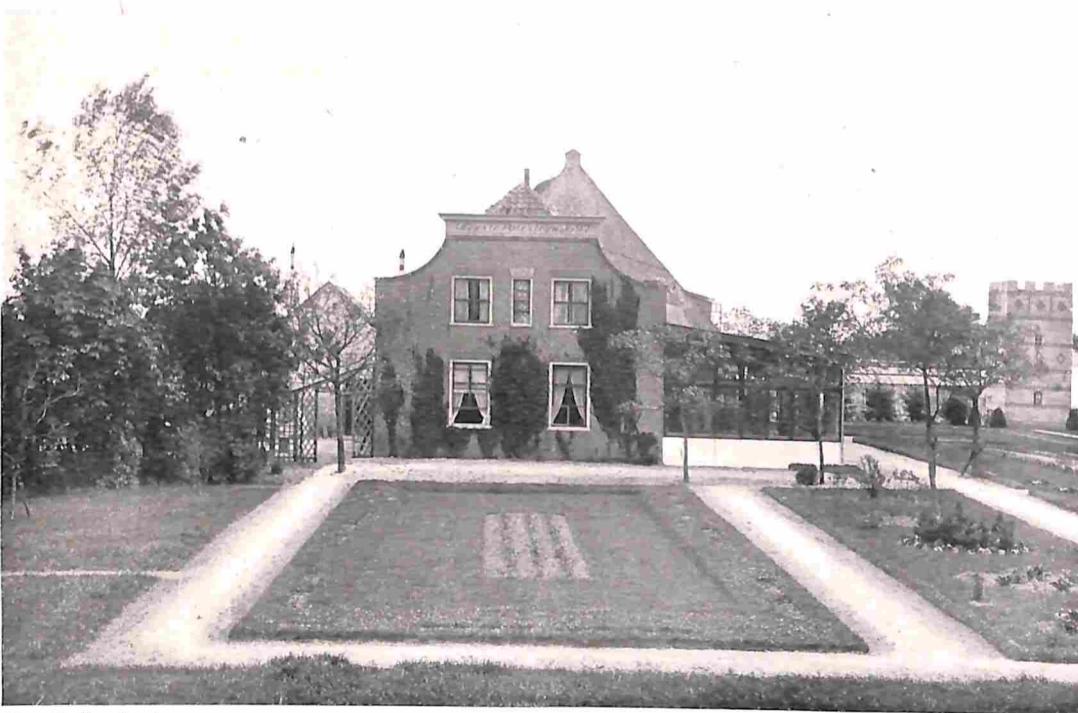

Foto C. Steenberg.

ROCKANJE'S GEHEIMZINNIG MEERTJE.
DE BADINRICHTING 'T HUIS TE WALESTEIJN.

Foto C. Steenberg.

ROCKANJE'S GEHEIMZINNIGE MEERTJE. IN DE DUINEN BIJ ROCKANJE.

bonken geen rots maar verharde klei, ontstaan door voortdurende sterke beweging van het Waalwater. Hoe krijgt iemand het in z'n hoofd! Die beweging wordt n.b. door den Brielenaar Jan Kluit, uit het Keezenboek van Been wel bekend, als een fantazie van Van Berkhey vermeld.

Een scherpe kritiek op Van Berkhey's rotsstudie werd ook nog geleverd door den Hooggeleerden Pallas, Med. Doctor in de Nat. Historie te Sint-Petersburg in 1768.

Pallas houdt de rots voor een zeegewas (Eschara Crustulenta) een soort korstachtig hoornwier of plantdier, brakwater mosdieren zouden wij heden zeggen, en steekt den gek met Van Berkhey's verharde kleitheorie. Deze stuift nu tegen Pallas op, beschuldigt hem van schending der gastvrijheid en wat al niet, lacht wat om Pallas „zeegewas”, „wijl immers de snoek en de baars in het meer bewijzen, dat het water van Rockanjes meertje zoet is; maar laat toch zijn „in driftig water samengeplakte klei-idee” varen, en noemt nu de incrustaties: tufsteen, vaak ingevreten door mosseltjes, waterpissebedden, enz.

Pallas werd in 1823 door Corn. Adriani Bergsma in zijn „responsio de in crustationi indigenis” ook even genomen. Plechtig klinkt het uit Bergsma's mond: „Pallas heeft zich bedrogen omtrent den aard des waters van Rockanjes meer, en dit is niet de eenige dwaling, welke men dien beroemden natuurkenner kan verwijten!

„De kern der bonken is nu volgens Bergsma „een product rond de rietstengels van een zoetwaterspons (de Alcyonella Stagnorum).

Op deze geleiachtige kwabben rond rietstengels heeft men dan af en toe een scheikundigen neerslag van dubbelkoolzure kalk, waaraan het Waalwater nu eens meer dan minder rijk is. Eindelijk breken door de zwaarte de rietstengels en de bonken zinken naar den bodem....

Rietstengels — zonder rivierspons — met kalk omkorst geven de zoogenaamde rietpijpjes, waarvan nog twee verschillende formaties zijn.

Een schelpenbank in den bodem van het meer is de bron der kalk, en het beurtelings oplossen en neerslaan van die kalk hangt af — in verband met een weligen plantengroei in het water — van zijn beurtelings rijk of arm zijn aan koolzuur,” enz.

Wij willen hierbij aanteekenen, dat wij die zoetwaterspons (Alcyonella Stagnorum) of anders gezegd: Zoetwaterpolypen of Bryozoën o.a. in 1896 in de omgeving van de rots in groote menigte aan de rietstengels hebben aangetroffen. Door de loupe bekeken waren het prachtstukken van polypenkolonies vol actie. Nu hebben we al in geen jaren iets dergelijks in de Waal waargenomen, dus Bergsma heeft in ieder geval die Alcyonella Stagnorum niet gefantaseerd....

In de dissertatie van P. G. van Anrooy over de versteening te Rockanje komt een maandelijksche analyse voor van het Waalwater — door Dr. Sinia, Directeur der Brielsche H.B. school later correct bevonden — en wordt de rots hoofdzakelijk het product van scheikundigen neerslag genoemd. Die dissertatie is alweer ongunstig beoordeeld in de Alg. Kunst en Letterbode No. 41, 8 Oct. 52 door den bekenden Kinaloog Dr. de Vrij....

Dr. I. Lorie, Privaat-docent te Utrecht, heeft in 1896, na een achttal jaren het meertje bezocht en bestudeerd te hebben, eens in gezelschap van Prof. Beierinck van Delft, in een Belgisch Genootschap (Société Belge de Geologie, de Paleontologie et d'Hydro-

logie, te Brussel), een verhandeling in het Fransch gehouden over „de kalkachtige omkorstingen van Rockanjes meer en eenige nadere poelen”, en kwam tot de conclusie, dat de bonken in het meer oorspronkelijk zoogenaamde „ziltsteenen” zijn, brakwater bryozoën, door hem ook in Zeeland in kreken aangetroffen, en dat de latere kalklagen over die bonken, evenzoo als om rietstengels enz., een secundaire formatie is, door hem in overleg met Prof. Beierinck toegeschreven aan zekere algen (microscopische plantjes behorende tot de Characeën of Kranswieren). „Vele zijn met een kalkkorst bedekt en hun hoofdbestanddeel is volgens hedendaagsche scheikundigen Calciumcarbonaat”. Dr. Lorie eindigt zijn verhandeling met de verzuchting: „Het verder licht in deze schijnt door een bacterioloog alleen ontstoken te kunnen worden en die laat nog altijd op zich wachten”.

Ondertusschen had dat voortdurend zoeken naar studiemateriaal het verrassend gevolg, dat men ook in aanraking kwam met de vreemdsoortige modder van „Betjenskelder”.

In een boek van den Brielschen Onderwijzer W. Plokker n.l. „Geschied- en aardrijkskundige beschrijving van Voorne en Putten en het eiland Rozenburg 1851” wordt reeds melding gemaakt van een geweldige wegspoeling van den grond in den bodem van Rockanjes meer onder den naam van „Betjenskelder”. Mr. Plokker laat dan zekeren Mr. Schultz van Dordrecht vertellen „dat daar een onpeilbare bron is — hij spreekt van 30 ellen diep van opborrelende vreemdsoortige stoffen, die wel zullen meewerken tot de rotsformatie”....

Wat er van waar zij: de bloote arm ging menigmaal diep in die vreemdsoortige modder van „Betjenskelder” bij het zoeken naar bonken of rietpijpjes, die daarin echter nooit werden gevonden, maar wel voelde men: hoe heerlijk die modder inwerkte op de huid eerst, en later op den geheelen arm. Het was als werd die geëlectriseerd!....

Daaruit ontstond het vermoeden, dat er wel iets geneeskrachtigs in schuilen kon. Wijlen Dr. Eykman, Dir. der Physiatische inrichting te Scheveningen scheen hier van gehoord te hebben en kreeg van den eigenaar van het meer — wijlen den heer Jb. Trouw — verlof, er in zijn inrichting proeven ter genezing mee te mogen nemen.

Ondertusschen werd de modder zoowel in eigen land als in den vreemde microscopisch, chemisch en bacteriologisch telkens onderzocht, en in eigen omgeving aangewend bij rheumatische aandoeningen, meest met verrassend resultaat, zoodat het „alles omkorstend en pétrifieerend meertje van Rockanje” nieuwe vermaardheid kreeg door zijn geneeskrachtige zwavelhoudende modderbron „Betjenskelder”. Maar we waren nog niet aan 't eind der verrassingen....

In 1913 en 1914 heeft de radioloog Dr. E. H. Buchner van Amsterdam — in gezelschap 't laatst van Dr. B. G. Escher — geconstateerd, dat de modder ook rijk is aan radium, zoodat wij nu kunnen spreken van „de Geneeskrachtige radium-zwavelhoudende modderbron Betjenskelder”.

In een gehouden vergadering van de geologische sectie van het Geol. Mijnbouwkundig genootschap voor Nederland en Koloniën 30 Oct. 1915 deelde dr. B. G. Escher het een en ander mede over „de radio-actieve sapropeliet van het meertje „De Waal” van Rockanje (sapropeliet is een rottingslik, dat ook minerale bestanddeelen bevat) en noemde het radiumgehalte van de sapropeliet van het meertje 100 x zoo groot als dat der meeste gesteenten, enz..

Ten slotte verscheen dit jaar in „De Gids” van de hand van Dr. A. H. Blaauw, een stuk getiteld „De Verborgenheden van een landschap”, waarin op boeiende wijze zeer veel interessants wordt medegedeeld, in 't bijzonder over de verborgen geschiedenis van het landschap, over „Betjenskelder en zijn organische bruinige modder”, waarvan het ontstaan ons helder wordt verklaard: „Door désorganisatie van al dit leven, dat langzaam op den bodem zinkt jaar in jaar uit, ontstaat een organisch slijk, zooals het ook bekend is van den bodem der zeeën. Dat zijn nu tooneelen, zooals ze in tal van slooten en moerassen zich afspelen in het verborgene en meest op kleine schaal. In het meertje van Rockanje treedt die vorming door verschillende omstandigheden bijzonder sterk en opvallend aan het licht”.

Ook het aandeel, dat de bacteriën in de ontleding der organische stof hebben, wordt aangewezen, en daardoor de roode vlekken in de modder, en zelfs de geheel purpergekleurde greppels en slooten met geelwitte vliezen, als de werking der zwavelbacteriën verklaard. „Maar evenals bij de verkalking en de moddervorming, zoo is het ook bij deze bacteriën: het samentreffen van vele verschillende voorwaarden, waardoor ze bij het meertje van Rockanje tot een opvallende ontwikkeling geraken. Dat verhoogt op veel plekken den zonderlingen indruk van dezen bodem” enz.

Bij de ietwat feestelijke opening van de modderbadinrichting „Bad Walestein”, een geheel naar de eischen des tijds, door een verleden jaar genezen, ernstigen patient ingericht, op 21 Mei j.l., vernamen we, dat Dr. Blaauw reeds hier en daar in ons land lezingen met lichtbeelden hield over „de wonderen van ons meertje” en een groot werk er over onderhanden heeft....

Riep dus in '96 Dr. Lorie teleurstellend uit: „Het verder licht in deze schijnt door een bacterioloog ontstoken te kunnen worden en die laat nog altijd op zich wachten”.... Dr. Blaauw heeft aan dien oproep voldaan: „De eerste maal (1902)” zegt hij „dat ik het Meertje van Rockanje zag, lag het daar in den laten avond in de schemering van het maanlicht, omsluit door witte nevels op de omzoomende weilanden, en omvat door de donker afstekende dijken, die het eenmaal zijn vrije vaart als levende rivier ontomen hadden”.... enz.

Maar ook om zijn fraaien duinzoom, zijn (volgens prof. Oudemans) zeldzame duin flora, zijn rustig voor het zeebad zoo geschikt strand trok Rockanje reeds lang de aandacht.

Een gedeelte van het strand onder den naam van „het Groene Strand” is volgens Lorie belangwekkend door nieuwe duinvorming; volgens Blaauw door fata morgana....

Rockanjes bevolking staat bekend als gastvrij, wat het rijmpje: „Rockanje, hoe kom ik an je, hoe kom ik van je!” genoeg aanduidt.

Moge dit artikel bij alle natuurvrienden belangstelling wekken voor Rockanje en in 't bijzonder voor Rockanjes meertje, die geheimzinnige plas, in welks zilvermat geheel de schoonheid van deze liefelijke streek zich spiegelen kan.

Rockanje dichtstukje, dat in het late najaar, als de velden reeds akelig doodsch zijn, en de barre heer uit het noorden met zijn ijskegelen baard aanstalten maakt tot zijn komst, door zijn golvend gebruid en gepluimd riet nog zomergedachten wekt; Rockanjes ijsbaan.... als de wintervorst eenmaal zijn zetel hier heeft opgeslagen; waarop het dan joelt en krioelt alles dooreen, zoodat de schuwe otter angstig zich houdt verscholen diep in zijn rietbosch....

Rockanjes vischkom.... Rockanjes jachtveld.... Rockanjes oog.... Rockanjes trots!.... L. GOUDSWAARD.

Overneming verboden.

ROCKANJE'S GEHEIMZINNIGE MEERTJE.
MEERTJE IN DE DUINEN BIJ ROCKANJE.

OVERMAASCHE SCHETSEN.

II. HOE DE ZUINIGHEID DE WIJSHEID BEDROEG.

EEN warme dag in Juli — zwaar hing de heete lucht boven het dorp —. Stil, zonder bladruisden, stonden de zware kastanjeboomen aan weerszijden der grachtjes — de smalle vliet tusschen beiden lag roerloos bruin van viezig water —. Aan de zonzijde in alle huizen de ramen dicht, met gordijnen of jalousieën, de verzengende zon buitensluitend, wachtend op verkoeling in den namiddag. De groenten-vrouw op haar kar beschut door een witte huid, een hit er voor, den kop diep naar den grond gebogen met melkwagen met drafje er in houdend en de jongen achter den melkwagen met koperen kan, een wit-grijzen hond er onder, zijn de eenige levende wezens, die zich in de tropische hitte buiten bewegen.

Aan de schaduwkant staat Krijn op de stoep van het kleine huisje, waar hij met zijn ouders woont. Hij gaat vandaag naar stad met z'n moeder. Al een kwartier lang kijkt hij uit naar de stoomtram, die komen moet en volgens hem oneindig lang weg blijft.

Moeder is er blij om, het is een heel ding voor haar, zóó vroeg al klaar te zijn, met de beste spullen aan. Ze heeft het altijd druk hoewel ze maar met z'n drieën zijn, zij, d'r man en Krijn, klein burgergezin, de man meesterknecht in een oude goed beklante zaak.

Zij is in 't achtervertrek bezig zich te kleeden voor de reis en wascht zich in het teiltje, dat op tafel staat. Met een punt van den handdoek wrijft ze het dikke gezicht, rood van de warmte en het haasten, tot het een paradijsappel gelijkt.

„Moe”, hoort ze vanaf de stoep, „Moe, ik zie 'm nog niet”. „Gelukkig jô, je moeder zet net d'r „must” op, laat 'm nog maar een hortje wegblijven”.

De jongen hangt nu op de leuning, hij wordt het wachten zat. Zijn matrozenpak donkerblauw, zwaar en degelijk, zit 'm warm, de witte platte kraag, een geruite das er slordig ondergestrikt, prikt hinderlijk langs den rand; zijn nat haar zorgvuldig naar achter gekamd, eindigt met een puntje in zijn nek. Hij moet de dikke wollen kousen, flink gestopt op de knieën, telkens optrekken, want z'n kousenbanden zijn te wijd, de gestukte laarzen, gisteravond door hem zelf gepoetst, glimmen als spiegels en rieken naar het smeer.

Als een staf houdt hij in z'n hand de parapluie met het witte beenen haakje, die altijd mee gaat, weer of geen weer. Krijn is zeven jaar, eenige zoon, de trots van z'n opoe, daar hij ook haar eenige kleinzoon is.

„Moeder! moe! daar komt ie, hij is bekant aan den hoek”, klinkt het van de stoep.

Breed, zwaar komt ze van achter waggelen, puffend en hijgend, nog wat aan d'r „krullen” verschikkend, „hé, achter is 't beter dan boiten, as 't ook niet was voor je petje, Krijn, dan was moeder thois gebleven”.

De stoomtram komt hortend met korte stootjes door de stille straat en houdt op 't pleintje stil.

Krijn is al vooruit en op het balkon van een wagen eerste klasse, waar hij op een klapstoeltje neervalt, dan weer opstaat om het bankje te zien toeslaan. Moeder hijscht zich met moeite tegen den hoogen wagen op. „Jô, da's eerste, Krijn, daar hooren we niet in” en met tegenstribbelen trekt ze Krijn aan z'n eene mouw mee door en zet zich dik midden op een bank in de tweede klas. Ze zou graag eerste reizen, want „o, die houten banken, ze weet bekant niet of ze 't uit zal houden, maar hoe is dat nou hé? ze laait 't uit zoinigheid”.

Er zitten maar drie mensen in; twee boeren met zwart glimmende katoenen jassen aan, stokken in de hand, ze gaan blijkbaar naar een paardenmarkt; en een reiziger, die op de bank ligt te slapen, zijn pakken met stalen onder het hoofd. Het is een atmosfeer om kuikens uit te broeden, maar ze denken er niet aan om door te laten tochten. De deur alleen blijft open.

„Krijn, kom nou binnen, je maakt je zoo voil boiten, tocht 't niet?”

Hij vermaakt zich nog steeds met het klapbankje, dat aan de tweede klas ook voorhanden is — en hij doet alsof hij zijn moeder niet hoort.

De tram, nu in beweging, geeft dikke wolken vuile rook uit, die dringen door de open deur, de kraag van den jongen zit vol zwart, hoestend komt hij van het balkon. „Jongen! jongen! heb ik het je niet gezeid? je ziet er oit!” Met een punt van den zakdoek in den mond nat gemaakt, wordt hem het gezicht afgeveegd en de zwartjes van zijn kraag geslagen. „Nou blijf je binnen hoor”.

Een kleine luchtversching komt door de middendeur met den conducteur binnen. „Lekker”, zegt Krijn's moeder, „laat maar open, conducteur”.

„Nou blijf je binnen hoor”.

Een kleine luchtversching komt door de middendeur met den conducteur binnen. „Lekker”, zegt Krijn's moeder, „laat maar open, conducteur”.

„Nou blijf je binnen hoor”.

Foto C. Steenbergh.

[ROCKANJE'S GEHEIMZINNIGE MEERTJE. IN DE DUINEN BIJ ROCKANJE.]

„Die deur mag niet openblijven, ik zal een raam laten zakken”
 „Dank je”, zeggen de boeren, „dat trekt te veel”. Ze zijn druk aan het praten over de peeen, die ze vinden „dat er mooi bij staan”, de aflevering er van aan de suikerfabriek en de prijzen. De reiziger ronkt zwaar met open mond, zijn gezicht glimt vochtig van de heete benauwde lucht. De conducteur met het bliken boek waarin zich de kaartjes bevinden, staat voor de dikke vrouw. „Twee retourtjes naar Rotterdam, hoeveel is dat?” vraagt ze.

„Een-twintig”.

„Vier-en-twintig stoivers? Man ben je wijs? Vier-en-twintig stoivers, 't is bekant een vermogen”. Zij put met haar plumpe vingers het geld uit haar knipje en zegt met een vriendelijke lach op haar rond appelen-gezicht: „Kan het vandaag niet wat minder?”

De tram houdt met een schok aan een halte stil. Krijn valt van de bank, waar hij onwillig tegenaan zit, kijkend naar het balkon met de klapbankjes. „O! moe”, hij kijkt nu uit het raampje, „daar is tante Neeltje en Pleuntje ook”. Hij is al op 't balkon.

„Pleuntje! Pleuntje! Hier is Krijn en moeder, we gaane naar 't warenhuis! ik krijg een pet!”

Moeder wuift door 't raampje haar schoonzuster toe, die met haar dochtertje in hun wagen komt.

„Zoo Neeltje, da's aardig! dag Pleun, dag kind, bel! bel! da's een verrassing Heet hee, vandaag? As 't ook niet was voor die boodschap, was ik thois gebleven. Waar gaat de reis heen?”

„Naar stad, ik mot schortenbont hebben voor Pleuntje en je weet, op die kleine plaatsjes daar „nemen” ze je, altijd een cent of wat duurder dan in de stad, dat scheelt op een „kleedje” en dan wou ik kijken naar een daags hoedje voor Korstiaan”.

„Ga dan mee naar 't Warenhuis, daar wou ik heengaan: Ik zeg met jou „ze nemen je.” As je denkt dat ik bij ons voor een goeie pet voor den jongen twee en twintig stoivers mot geven, en in 't Warenhuis zijn ze geprijsd voor tien, twaalf en de mooiste voor vijftien stoivers, dat scheelt effetjes. Dan laat je je toch niet in den nek zien, 't scheelt toch een hoop, wat jij?”

De kinderen knielen op de banken en kijken, ze knauwen op een boterham, meegenomen om onderweg op te eten, dat spaart een vertering uit, een glas melk in de melkinrichting, „dan ben je voor vijf centen klaar”. Ze trekken hun namen op 't glas met hun vette vingers. „Schei oit! voile jongen en blijf op je plak zitten”, zegt de moeder en Krijn wordt op de bank neergetrokken. Pleuntje gaat door met knoeien.

„Ja, je most eigenlijk alles uit de stad halen, dan zou je wat zuiniger kunnen leven, maar je kan niet altijd weg. Opoe is een oud minsch en heit veel hulp noodig, elke dag mot je er toch es heen een maal of wat”.

„Kan Betjes 't dan niet es doen, as jij weg wil?”

„Bel neent, die weunt weer zoo veel wijer weg, dat haalt niet uit”.

„De winkeliers, ze vragen prijzen omdat ze weten, dat we ze noodig hebben, maar ik zal ze. Alles haal ik oit de stad nou we die kostelijke tram hebben, dat beloof ik je”.

„Het duurt wel wat lang die reis”, meent tante Neel, een opgevouwen zakdoek, doortrokken van eau-de-cologne

langs haar voorhoofd wrijvend, waar het zweeft op parelt. „Je bent bekant anderhalf uur kwijt, eer je er bent, maar het scheelt wel veel op 't geen je koopen gaat, en dat is dan het lange zitten dubbel waard”.

Zwaar dreunt de tram door de Rosestraat, af en toe zijn vaart minderend om stoker en machinist gelegenheid te geven het middagmaal binnen te loodsen.

Ze zijn er. Met een schok staat de tram voor 't station stil. De reiziger ontwaakt en kijkt daas om zich heen, hij deed een goeie tuk en smakt met zijn drogen mond. De boeren die al lang hun peeen-praatje staakten en over den aanfok van het koudbloed paard bezig waren, waarover ze het niet eens konden worden, zijn naar 't balkon verhuisd om de pijp op te steken en springen er onder 't langzaam rijden, even voor dat de tram het station binnenkomt, uit, tot groote verwondering van Krijn, die het na wil doen maar door moeder bij zijn kraag terug wordt gehouden.

Ze stappen uit en ieder neemt z'n kind aan de hand; sjokkend en zwoegend gaat het de groote, warme en stoffige stad in. Een onafzienbare rij wagens en karren staat te wachten; de brug is open.

„Dat treffen we”, zegt tante Neel.

Ze staan nu aan 't begin van de brug in een opduw van menschen; ze kijken elkaar aan.

„Bij ons is 't frisscher hée? Wat een menschenlucht”.

Er komt een boot langzaam doorstoomen, een keulenaar achter zich aansleepend. Vlak er achter weer een sleeper.

„Zou 't lang duren meneer?” vraagt Krijn's moeder aan den brugwachter, „we hebben niet zoo heel veel tijd”.

„As je geen tijd hebt, vaar dan over met het bootje”, snauwt de man.

„Hè ja, moeder, met het bootje! Toe moe laten we gaan”, lijst Krijn, „heerlijk varen, toe moe?”

„Wat dunkt tantes?”

Pleuntje huilt zacht voor zich heen, het kleine ding wordt benauwd tusschen dat menschengewriemel.

„Toe vooruit dan maar”, zeggen ze ongeduldig, „omkeeren en varen”.

Ze zitten in het bootje, de kinderen gieren van pret.

„Voor ieder twee centen”, zegt de bootsjongen.

„Wááát? betaalen? Gunst, ik dacht dat dat om niks gong, dat dat bij de brug hoorde, daaas erg”. Ze kijken elkaar aan. „Ja! we moeten betalen, daar zit niks anders op, maar netjes is anders”.

Uitgestapt en 't viertal gaat verder.

„O, kaik! kaik! een lekke tram”, juicht Pleuntje, „rijden! rijden! moesie”.

„Bel neent, hoor! We hebben al zoo lang gezeten, nou's loopen, anders worden we stijf in de beenen”.

Maar 't kind houdt niet op, Krijn valt bij en de moeders zijn zoo goed niet, of ze stappen in de electriche tram.

ROCKANJE'S GEHEIMZINNIGE MEERTJE.
HET QUACKJESWATER IN DE DUINEN BIJ ROCKANJE.

„Het is ook zoo stoffig en warm in stad”, zeggen ze tegen elkaar, bij wijze van verontschuldiging. Ze willen wel zoo.

Tot de Vischmarkt kunnen ze mee rijden; als ze daar dan uitstappen zijn ze zoo bij 't Warenhuis.

„Niet duur hée?” zeggen ze, „een dubbeltje een passie, en kunnen we daar dan nog es van trammen? God, 't is geen geld en je geniet er van, da's vast”. Ze zitten met z'n vieren op één bank in de open tram, de kinderen aan de buitenzijde met de eene hand aan de leuning, de andere de moeder vasthoudend. Ze zijn er veel te gauw naar hun zin, met moeite krijgen de vrouwen hen er uit.

Nauwelijks weer op straat bespeuren ze, dat ze dorst hebben. „Kom, kom, dat verbeelden jullie je, eerst boodschappen doen en dan drinken”. Maar ze hebben mooi praten, de kinderen blijven zeuren en hoewel onwillig, gaat het naar de melkinrichting.

Pleuntje en Krijn krijgen een glas melk.

„Neem jij wat?” zeggen de vrouwen tot elkaar.

„Wat dunk ie?” „een koppie koffie of kakou? laten we 't doen.”

„Juffrouw, twee koffie. — Niet lang zitten hoor! De boodschappen is 't voornaamste. Kom kinderen, niet zoo langzaam slurpen, wat an drinken. Maar weer „op stap”.

„In de melkinrichting hei je 't nou net voor niks hée? Voor vijftien centen heb je toch met z'n beien wat genoten”.

„Bel! Bel! is dat 't Warenhuis!” Bewonderend staan ze voor 't groote gebouw. „O' schespel! wat een pracht, zou het dáár nou zoo goeie koop zijn? ik kan 't haast niet denken. Zouen we er in durven gaan?”

„Kom mensch ben je mal?” zegt de wereldwijze tante Neel, „alles staat toch goeiekoop geprijsd, kijk die hoed met dat roosie ('t is een bouquet seringen) vijf en dertig stoivers, d'as onze winkel, hoor”.

Ze zijn binnen en een pet voor Krijn wordt uitgezocht „uit een kleksie van wel honderd petten”, zegt moeder. Ze weet niet te kiezen. zóóveel zijn d'r. „Da's een fijne, wat Krijn? Zal moeder die koopen? Mooi hée? Zoo'n fijn petje hei je nog nooit niet gehad”.

De jongen is er rijk mee. Zij lacht voldaan, hij kost maar twaalf stuivers. „As ze nou zoo mal was geweest, om zich door die winkeliers bij hun in den nek te laten zien, óf dat scheelt twee en twintig óf twaalf, bekant de helft minder. Ze durven maar vragen”.

„Krijn, jongen, je het een mooie pet. Laat de juffrouw em goed inpakken”.

„Dat wordt dáár gedaan, juffrouw!” zegt de winkeljuffrouw en wijst naar den overkant, „daarnaast moet u betalen. Caiss 60 cent”, roept ze.

„Kom jô, breng em bij Kees”. zegt de juffrouw, „die zal em voor je inpakken, en dan zal moe betalen”.

Ze moeten wachten, want tante Neel is nog druk aan het inkoop doen.

„Heeft de juffrouw nog wat nodig?” vraagt een andere winkeldochter aan Krijn's moeder; „koopjes kan u hebben, uw voordeel doet u er beslist mee. Mooie afgepaste lappen voor blouses, spotgoedkoop! Kantten kragen? Als u zoo'n kraag op een eenvoudige japon aandoet ziet u er beslist „sjiek” uit”.

„Neen juffrouw, ik heb heusies niks nodig”. Maar de verleiding is zoo groot!

Ze laat haar dikke vingers streelend langs de soepele stof gaan.

„Hoeveel kost dat donkere blauw wel?”

De juffrouw haalt de rol uit en vlijt hem in sierlijke plooiën voor haar neer. De heele lap voor f 2.50, zóó voordelig zal u nooit nog gekocht hebben, 't is geen geld. U zult eens zien hoe mooi of 't opmaakt. Garneering hebt u niet nodig. Zoo'n kant kraagje zou u er bij kunnen nemen voor 75 cent, een mooi fijn dingetje, vindt u niet? Zal ik het er maar bij in laten pakken?”

„Neen juffrouw! ik zeg nog geen ja, ik mot eerst nog es denken”.

Tante Neel komt er bij.

„Wat dunk ie Neel? Wel mooi hée?”

„Ik zou 't maar doen, 't komt altijd te pas, 't is voordelig.” Ze betast en bestrijkt de stof.

„Nou dan zal ik et maar neme, vooruit dan maar juffrouw!”

„Ik zal het voor u laten inpakken”, zegt ze bereidwillig en snelt er mee heen.

Ze staan weer op straat, bepakt en beladen „goeiekoop zijn ze geslaagd”, vinden ze. „Dat doene ze nog es”. Ze slenteren langs de winkels „misschien kosten we nóg wat mee nemen as we wat

van onze gading zien”, zeggen ze tegen elkaar. De kinderen vervelen zich.

„Moe!” Krijn klampt zich aan z'n moeder vast, „ik wou lunsroom, ik het zoo'n trek”.

„Wat zeg je? Neent, dank je da's veel te duur, geen denken an”. Door Hoogstraat en langs Blaak blijven ze langs de winkelruiten neuzen. Ze vinden alles „goeiekoop”, alles anders dan bij hun, waar ze worden afgezet, genomen.

„Moe! ik wou lunsroom”, zeurt Krijn. „'t Zal zoo duur niet zijn, ik zag het al op twee winkelruiten staan”.

„Hou je nou op met dat gemieter, bliksemse aap, of je gaat nooit meer mee. Room krijg je niét, da's altijd duur hoor! As je je mond verders houdt zallen we een glas limmenade uit zoo'n trekding laten komme, voor we oit de stad gaan. De warmte en die jongen zouden je uit je memeur maken”, zegt ze als verontschuldiging voor haar ruwen uitval.

Onwillig, omdat hij geen lunsroom (lunchroom had hij zien staan) krijgt, sleept hij de parapluie met het beenen haakje achter zich aan. Uit een sigarenwinkel komt een dikke heer een sigaar opstekend... struikelt... knap!... Krijn houdt het witte haakje in z'n hand; de rest ligt vertrappt op den grond.

De heer loopt vloekend verder. Krijn suizebolt; vol verontwaardiging heeft moeders dikke hand zijn koon getroffen!

De pret is er af na dat intermezzo. De jongen loopt te grienen aan moeders hand, de parapluie aan twee stukken onder z'n arm. Pleuntje houdt hem gezelschap en huilt van den weeromstuit, iedereen kijkt hen na.

„Laten we maar effe ergens inloopen met die schreeuwende kinderen”, zegt Neel, „we hebben zooveel bekijks”.

Haar schoonzuster, hoewel onwillig, ze is nog onder 't gebied van lage drukking, zeilt als een verbolgen kalkoensche hen, Krijn steeds mee sleurend, de Beursbar in.

Zoodra hebben de kinderen de automaat waar de beloofde limonade uit te voorschijn zal komen niet gezien, of het snikken houdt op, de zon komt weer door de wolken, het buit af. Ook de moeders ontspannen, en tevredenheid en opgewektheid keeren bij het kleine gezelschap terug.

Alle vier nemen ze limonade en een taartje; het zal oprisschen na al het doorgestane.

„Stoffig in stad en o! zoo warm”. Ze waaïen zich met den zakdoek lucht toe.

„Zullen we nog maar es trammen met ons briefje?” zegt Krijns moeder.

„We kosten wel een flessie „odeklonje” koopen voor de terugreis, 't zal heet zijn in de tram, en wat zuurtjes voor de kinderen, dat kunnen we „ampsant” in de Rosestraat nog doen”, meent Neel. Haar schoonzuster wil er beslist op trakteeeren.

Ze hebben te lang „odeklonje” en zuurtjes gekocht, want nu is het hollen naar de tram, die al te puffen staat onder de overkapping van 't station; omdat hij wat over tijd vertrekt, kunnen ze nog mee.

De wagen is vol, nog maar een paar plaatsen vrij. Krijn durft niet voor te stellen om op het balkon te blijven, hij heeft nog genoeg aan de parapluie in twee stukken en het drama dat er op volgde.

Tante neemt Pleuntje op haar schoot, waar het kind weldra indommelt. Krijn moet blijven staan, vóór Moeder, er is geen plaats voor hem.

„Heb je óók vaak, kom dan maar op me schoot zitten”, zegt de moeder.

Hij is diep gegriefd in zijn-zich-groote-jongenvoelen over zoo'n voorstel. „Vaak? Neent!” zegt hij kort, en blijft staan, van links naar rechts gegooïd door het schokken van den wagen.

Als er in Barendrecht veel menschen uitgaan en een bank leeg komt, vlijt Krijn zich daarop neer en heeft de „vaak” hem dra te pakken.

„'t Is jammer van die perplu”, knikt tante Neel in de richting van den slapenden Krijn, „dat kost wel een stuiver of veertien, eer die gemaakt is okke?”

„Ja! èn de rest, hij is bekant heelegaar kepot, ik heb toch lol van die pet voor twaalf stoivers, geen geld hée? Weet je wat me bezwaart? Dat blauwe goed en die kraag, ik had het eigenlijk niet nodig, maar ze kunne je zoo lekker maken die winkelmedams, dat je 't neemt al kan je het niet gebroiken”.

„Nou”, sust Neel haar, „je hebt 't ook maar voor een schuifie; 't is best goed, 't komt altoos wel te pas. Ik ben ook nog an dinge blijve hangen, die ik nou zoo net niet nodig had”.

Krijn moet wakker geschud worden als ze op de plaats van

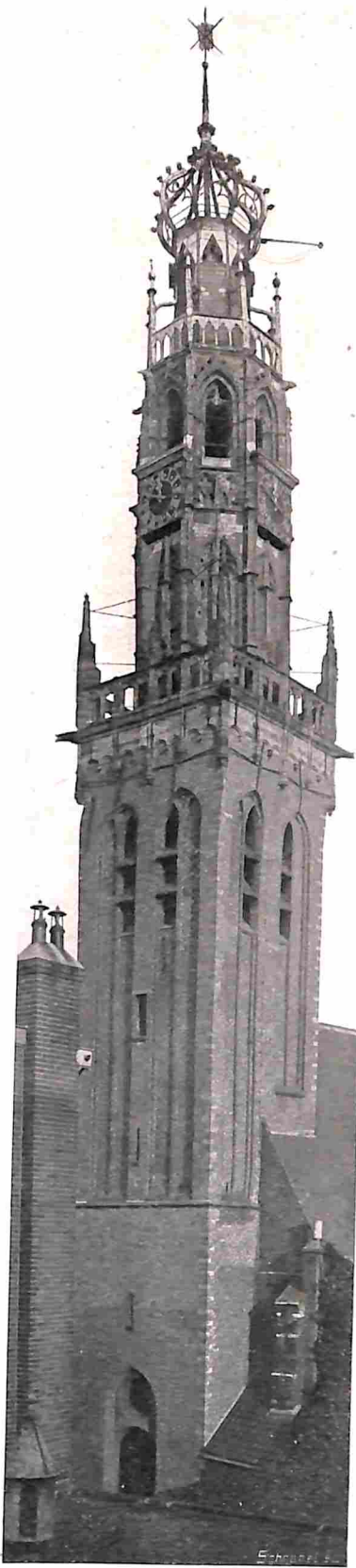

Foto C. Steenberghe.

HEMONY-KLOKKEN.

DE BAKENESSERTOREN TE HAARLEM, WELKS HEMONY-KLOKKEN IN 1795 ZIJN VERKOCHT.

HEMONY-KLOKKEN.

KLEINE SPEELKLOK, GEGOTEN DOOR PIERRE HEMONY.

hun bestemming gekomen zijn; hij heeft niet eens tante Neel en de slaapdronken Pleuntje hooren uitstappen.

„Toe conditeur help me een handje”, zegt Krijn's moeder bij het uitkomen, „is me dat een hooge stap. Bedankt hoor!” en met den jongen nog soesend achter zich aan, loopt ze naar huis.

„Goddank da 'k er weer ben”, zegt ze tegen haar man, terwijl ze op een stoel neervalt, en met één haar hoed en „krullen” afzet.

„Is me dat een heete weertje geweest vandaag! toch heb ik deeg van m'n tocht; netjes uitgeweest”, lacht ze met voldoening.

„Krijn, laat vader je pet es zien, daar heb ik toch zoo'n lol van, dat ik die zóóveel goeie-kooper heb gekregen dan hier; 't scheelt bekant de helft, twaalf stoivers, is 't ie niet kostelijk?”

„Zeker”, zegt haar echtvriend, de pet bekijkend, „maar vrouw, heb je nu ook gerekend, wat de reis je gekost heeft?”

„Ja! vier en twintig stoivers.... voor samen”, vergoelijkst ze.

„En vertering?”

„Nou niet veel, la's zien.... in de melkinrichting zes stoivers... dan, limmenade ook zes. Krijn wou nog room, maar dat hei 'k niet gewild. Aan de lektrische tram een ietsje.... een flessie odeklonje.... dat kost maar één kwartie.... wat zuurtjes ook niet veel.... en dan nog een bloessie, wat ik eigenlijk niet noodig had.... maar hoe is dat nou hée?”

„En dan nog een kapotten perplu”, vervolgt hij, „dat komt er toch allemaal bovenop?”

„Vrouw, weet je wat ik geloof? Dat Krijn een héél duur petje heeft”.

ALIX BRANDSE.

HEMONY-KLOKKEN.

DE vorsten der klokgieters, deze eertitel komt ten volle toe aan François en Pierre Hemony, de beide Lotharingers, die zich omstreeks 1640 in ons land vestigden en die in hun kunst tot dusverre zelden geëvenaard, nooit overtroffen zijn. Aan hen en aan de gezonde vaderlandsliefde

van onze voorvaderen, die deze vreemdelingen in de gelegenheid stelden ons land met de uitnemende voortbrengselen van hun arbeid te verrijken, danken wij het groote aantal zuiver gestemde en fraai klinkende speelklokken, waarop Noord-Nederland zich kan beroemen. En zoo is, al moge Vondel de Hemony's terecht „d'eeuwige eer van Loteringen” hebben genoemd, hun roem toch ook eenigszins onze roem. Aan hun werkzaamheid in ons midden danken wij het, dat wij rijker aan mooie carillon-klokken zijn dan de Zuidelijke Nederlanden, van waar wij vóór en na de Hemony's de meeste goede speelklokken hebben betrokken.

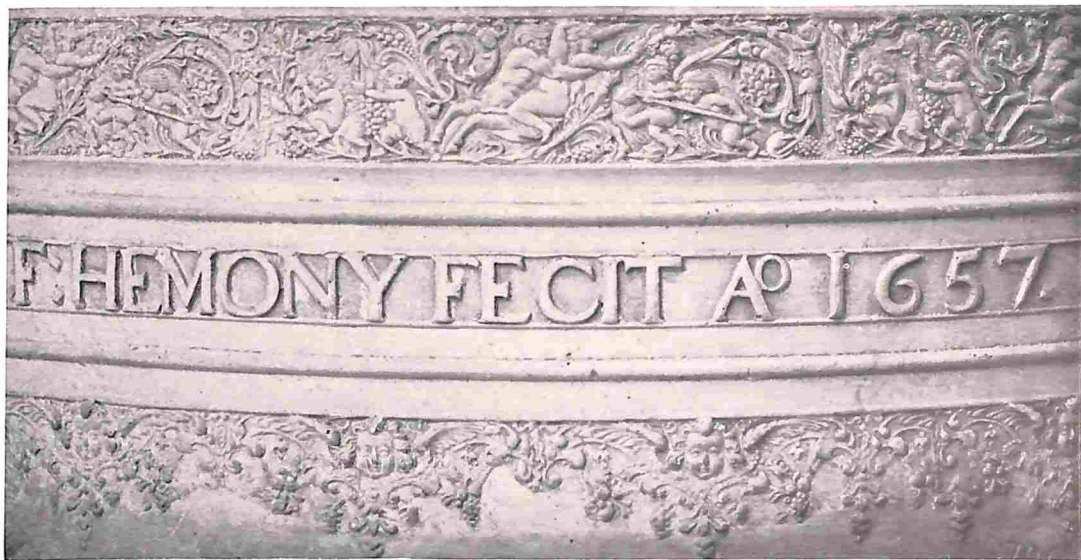
De meeste klokken, door de Hemony's gegoten, zijn nog over en laten — om ons bij Holland te bepalen — in een 27-tal torens gestadig hun geluid hooren; enkele, als die te Groningen (Aatoren), Hoorn, Hulst en Purmerend, zijn door brand vernield en slechts te Haarlem is men er in een tijd van geldelijken nood toe gekomen, de ruim 20 speelklokken, welke het klokkenspel van den sierlijken Bakenessertoren vormden, te verkoopen. De oplettende luisteraar is dus nog heel goed in staat vast te stellen, hoezeer de Hemony-klokken uitmunten boven de meeste bellen, door andere overigens verdienstelijke klokgieters vervaardigd.

Wat echter moeilijker is na te gaan en dan ook veel minder bekend is: dat ook aan het uiterlijk der Hemonyklokken, aan de versiering van den klokwand, alle zorg is besteed. En nu is het ongetwijfeld waar, dat dezelfde lof aan vele der oude klokgieters kan worden gebracht, o.a. aan den beroemden Geert van Wou (men leze slechts wat de heer Hoefer in „Buiten” van 19 en 26 Nov. 1910 daarover schreef en zie de bij zijn artikel geplaatste afbeeldingen), maar men vergete niet, dat het aantal klokken, door de beroemde gieters afgeleverd, zóó geweldig groot was, dat er alle reden is om er verwonderd over te zijn, dat de afwerking van den klokwand niet eenigermate verwaarloosd werd. Te meer, daar de Hemony's zeer goed wisten, dat in sommige torens nog slechts enkelen, in andere nauwelijks iemand ooit meer die klokken van nabij zou aanschouwen, nadat zij eenmaal op de voor hen bestemde plaats waren aangebracht. Maar deze nauwgezette kunstenaars stelden er blijkbaar een eer in, werk af te leveren, dat in alle opzichten goed was en niet alleen gehoord, maar ook gezien mocht worden.

De klokken, gegoten in de eerste jaren van hun werkzaamheid, toen zij nog te Zutphen gevestigd waren, wijken in opschrift en versiering af van die, welke zij later afleverden. Sierlijke randen, scherp geteekende letters vertoonen ook die eerste klokken reeds. Veelal vermeldt het randschrift echter slechts de namen van eenige overheidspersonen, is de naam van den gieter niet vermeld en wordt het jaartal in Romeinsche cijfers aangegeven; de randen vertoonen geen bepaalde voorstellingen. Zulke Hemony-klokken vindt men nog te Zutphen, Deventer en Enkhuizen (Zuidertoren). Maar randen en opschrift der later gegoten klokken zijn bijna alle van eenzelfde aard, waardoor men reeds op eenigen afstand bemerkt, met Hemony-klokken te doen te hebben: de bovenste rand vertoont gewoonlijk mollige kindergestalten, dansend, of spelend op klokjes, harpen, bekkens of andere muziekinstrumenten, soms ook mythologische voorstellingen (men zie de afbeeldingen hieronder); tusschen deze figuren rijke ver-

BOVENRAND VAN EEN DOOR FRANÇOIS HEMONY GEGOTEN KLOK.

RANDEN EN OPSCHRIFT VAN EEN DOOR FRANÇOIS HEMONY GEGOTEN KLOK.

Naar een gips-afgietsel in het Rijksmuseum.

HEMONY-KLOKKEN.

sieringen. De onderste rand bestaat meestal uit bloemfestoenen of slingers van bloemen en vruchten, dikwijls met een gevleugeld engelenkopje in het midden, terwijl de meest eenvoudige gestileerd bloem- en bladwerk te zien geven. De bovenste rand van de kleinste klokken wordt gewoonlijk slechts door bloemen of vruchtenslingers gevormd.

Wat het opschrift betreft: de kleinere klokken vermelden steeds: F. (Franciscus, Petrus, F. en P. enz.) Hemony me fecit (of: fecerunt) anno domini 1664., bij de grootere is daar steeds (op zéér enkele uitzonderingen na) een psalmregel in het Latijn bijgevoegd, als:

Laudate dominum in cimbali benesonantibus landate eium in cimbali jubilationis omnes spiritus landate dominum 2).

Van de uitzonderingen — wij spreken nu niet meer over de klokken uit de eerste periode der Hemony's — noemen wij enkele grootere speel- en luidklokken, waarop het Nederlandsch rand-schrift:

Het onrust van den tijt rust nimmermeer
de tijt verkeert maar nimmer keert hij weer

of

Zo menigmael gij hoort den heldren clockeslach
Gedenk aandachtelijck aen uwen jongsten dach

te lezen staat.

En dan nóg een uitzondering: de speelklokken in den toren van Amsterdam's voormalig Raadhuis vertoonen geen ander randschrift dan: „F. Hemony heeft mij gegoten voor de stad Amsterdam in 1664". Ongetwijfeld is dat in opdracht van 't stadsbestuur geschied, een opdracht, waaruit tegelijk fierheid en afkeer van „papistische" gevoelens (de Hemony's waren katholiek) spreken, wellicht ook libertijnsche neigingen bij Burgemeesteren der Amstelstad: psalmregels in het Latijn wenschte men niet.

Hoogst merkwaardige klokkenopschriften, als zeer vele oude nog bestaande klokken, voornamelijk luidklokken, vertoonen, zoeken dus niet op de bellen der Hemony's. In dit opzicht stellen zij te leur.

A. L.

1) heeft mij gemaakt in 't jaar des Heeren....

2) Looft den Heer met welluidende cimbalen, looft hem met jubelende klanken, alle geesten, looft den Heer.

UIT VLAANDEREN.

DE KELDER VAN MALDEGEM.

ALS men ten Zuiden van Aardenburg langs de Zeeuwsch-Belgische grens wandelt, ziet men in de verte den hoogen, dikken toren van 't oude dorp Maldegem oprijzen. Vroeger was hij van daar onzichtbaar, het hout verborg hem, maar, nu de Duitschers veel boomen en struiken gerooïd hebben, om de grensversperring meer te ontblooten, is 't gezichtsveld minder beperkt.

Onlangs rustte mijn blik op den grauwen reus, die voor eenige

jaren door slooperswoede bedreigd, maar door 't vurig, overtuigend woord van onzen vriend Victor Delille gered is geworden.

Menige aangename en historische herinnering aan 't goedige getrouwe Maldegem kwam me toen voor den geest. 't Getrouwe Maldegem, zoo was immers reeds eeuwen geleden de eertitel dezer gemeente, toen de ridder van Maldegem zelf een legertje wierf, om graaf Gwijde (kort voor den Sporenslag) bij te staan in zijn strijd met den Franschen koning. En die naam leefde voort in Delille's weekblad, zoo eigenaardig van inhoud en stijl, „'t Getrouwe Maldegem", de krant in den zaligen vreedstijd op alle hoeven en in de meeste arbeiderswoningen van uren in 't ronde.

En ik dacht aan 't oud liedekje |

O reisiger comter 's avonts
maekt stille 't cruise des Heeren
ende stap wat seerder over
de Maldegemsche baen.

Want ja, ook in deze dagen heeft menige reiziger, die uit 't Zuiden en 't midden van Vlaanderen kwam, en bij Maldegem in 't geheim over de grens naar 't vrije Nederland wilde vluchten, „stille" tkruise des Heeren gemaakt" en „seere over de baen gestapt", toen hij 't gevaar zoo nabij gevoelde.

't Is een liedekje uit de middeleeuwen. Bij 't nieuwe kasteel van Maldegem (de ruïne van 't oude is helaas ook gesloopt) ligt een kelder, waarop een groep populieren staat. Daalt men de vochtige treden af, dan bemerkt men, dat de kelder eigenlijk een onderaardsche gevangenis is.

In het woud van Maldegem — vertelt de legende — verbleven zes en dertig „ketelaars", gevluchte boeren waarschijnlijk, die met de ridders op voet van oorlog leefden.

Een herdersjongen, die aan den zoom van 't bosch zijn schapen hoedde, bezat een zilveren fluitje. De heer van Maldegem reed op zekeren dag langs het woud en wilde den knaap zijn fluitje ontnemen. Maar de knaap blies op zijn instrument en dadelijk snelden de ketelaars hem ter hulp. Ze zouden niet dulden, dat een zwakke verdrukt werd. Op voorspraak van het herdertje lieten ze echter den ridder vrij. Doch deze moest zweren aan niemand te „zeggen of met geen penne te schrijven", dat de ketelaars in 't bosch verbleven.

Vol wraaklust reed de edelman naar Brugge, en, wat hij niet zeggen of met een pen beschrijven mocht, dat schreef hij met den voet in 't zand. Met de hulp van andere ridders nam hij toen de ketelaars gevangen. Hij liet hen in den kelder van zijn kasteel opsluiten, bond ze aan de ringen, die men nog in den muur ziet, schonk elk van hen een broodje en een kruik met water, waarna hij den kerker liet dicht metselen. De ketelaars waren levend begraven. Spoedig daarna stierf de hardvochtige ridder van wroeging en zijn kasteel viel in puin.

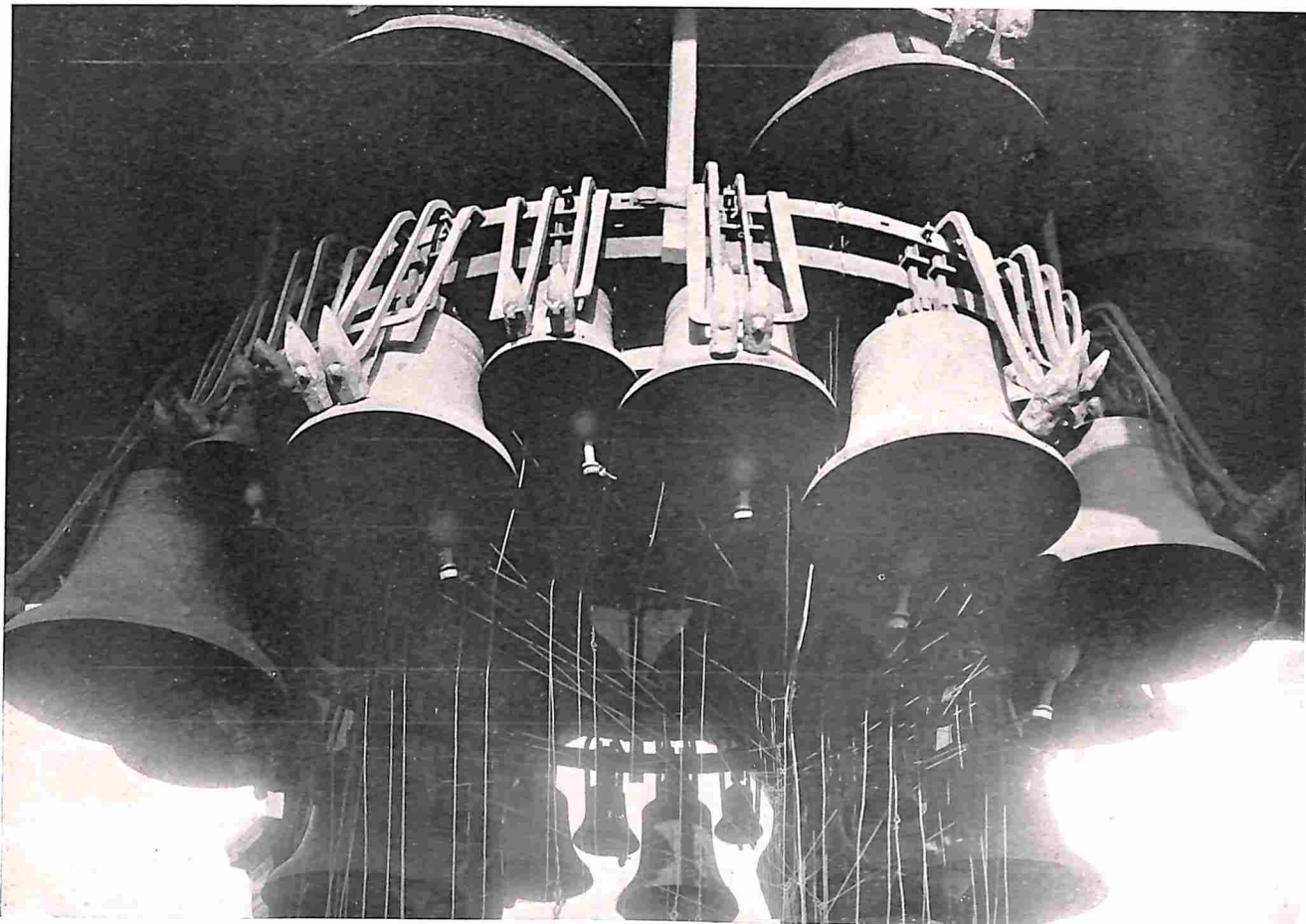
Deze legende leeft nog voort in daar bekende verzen als:

Mijnheerken van Maldegem
Mach weer naar Maldegem rijden

Si gaven hem vrij
geleide
Al om sijn edel bloet.
Hi hevet stil ghesweghen;
Maer op derde neergeschreven
Tot Brugge in die stede
Metten teen van synen voet.
Natuurlijk bleef de kelder voor de menschen langen tijd een spookplaats. En daarom:
„Maekt stille 't cruise des Heeren
ende stap wat seerder over de Maldegemsche baen."
A. HANS.

Het Rozenkevertje.

WE schijnen dit jaar wel met kevers gezegend te zijn, althans van de familie der bladsprietigen, waartoe ook de Meikever behoort. Dezer dagen wandelden we in Gelderland op de Veluwe langs een boschrand, waar we de struiken bezaaid zagen met een verba-

HEMONY-KLOKKEN.

DE KLOKKEN IN DEN TOREN VAN HET KONINKLIJK PALEIS TE AMSTERDAM, WELKE BEHALVE DE TWEE KLEINSTE, ALLE GEGOTEN ZIJN DOOR F. HEMONY.

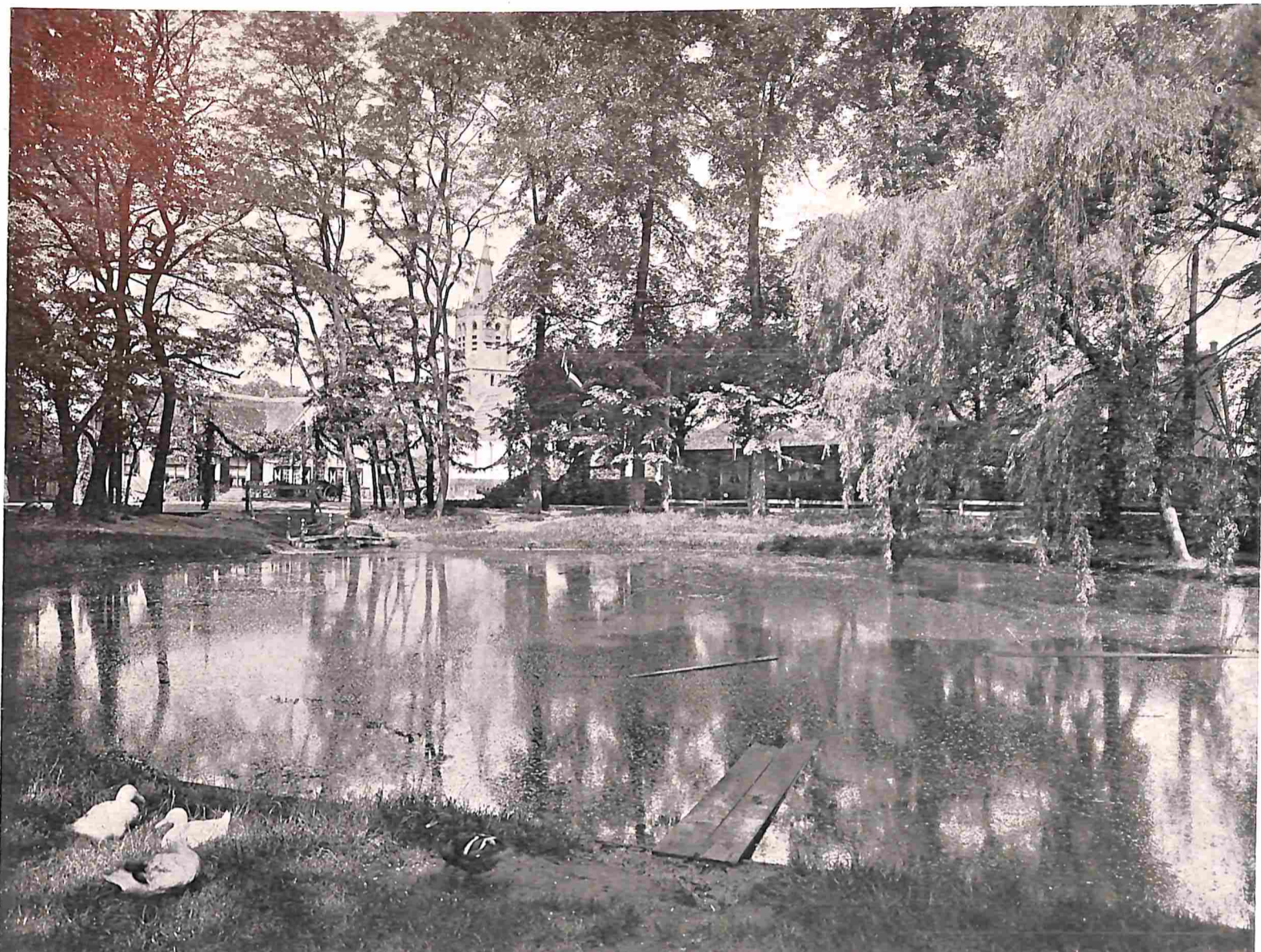

Foto C. Steenbergh.

DE ST. JANS PROCESSIE TE LAREN. DE KOSWEERD.

zend traag kevertje, net een Meikever in 't klein. Er was geen struik of hij herbergde er tientallen, ofschoon het eikenhakhout de voorkeur scheen te genieten. Trachtte men zoo 'n kevertje te grijpen, dan deed het geen poging om te vluchten, maar zag het, dat het wel degelijk op hem gemunt was, dan liet het zich als een steen vallen en hield zich dood, een kunstje dat vele kevers kennen, o. a. de Lieve-heer-beestjes.

Met zijn blauwachtig groene kop en borststuk, waarover een fraaie metaalglans gespreid ligt, zijn geelbruine dekschilden en de zwartachtig groene fijne beharing is *Phyllopertha horticola*, of het Rozenkevertje werkelijk een aardige verschijning, ondanks zijn traagheid. Die traagheid heeft het gemeen met neef Meikever, waarvan het een verkleinde editie schijnt. Echter tellen de sprieten maar drie leden en niet zeven, zooals bij de Meikevers en is het Rozenkevertje slechts hoogstens 1 c M. lang.

Kieskeurig is dit kevertje niet. Op lage vruchtboomen, op eikenhout, lijsterbes, conifeeren, kruipwilg, op de meest uiteenlopende bladeren treft men het aan en het laat zich deze alle evengoed smaken. Zijn Hollandsche naam toont ons, dat het ook op de rozen te vinden is. Zelfs kan het daarop in jaren, dat het talrijk voorkomt, zeer schadelijk zijn.

Doch evenals bij de Meikevers zijn het vooral de larven van het Rozenkevertje, die groote schade kunnen aanrichten. Na de paring legt het wijfje haar eieren n.l. in den grond, en de larven, die ook alweer een verkleinde uitgaaf van de beruchte engerlingen der Meikevers schijnen te zijn, voeden zich met de wortels der planten. In Juni en Juli verschijnen dan de volwassen insecten. Om deze te bestrijden zit er niets anders op dan de kever bij betrokken lucht op te zoeken en te verzamelen. Zij laten zich dan „schudden”, evenals de Meikevers. Schijnt het zonnetje wat fel, dan komt er leven in de trage dieren en vliegen zij vroolijk rond.

De Rozenkever vertoont nog een verschijnsel, dat onder de kevers nu niet zoo heel veel voorkomt, n.l. een vrij aanzienlijke kleurafwijking. Er komen n.l. exemplaren voor, waarvan de dekschilden niet geelbruin doch groen of metaalachtig blauw zijn. Het is de vraag of deze laatste kleuren veroorzaakt worden door pigment in de dekschilden of dat zij een gevolg zijn van de interferentie. Bij metaal en parelmoerglans komt het n. l. vaak voor, dat het dier eigenlijk een heel andere kleur bezit, maar dat door een bepaalde structuur van zijn oppervlakte een metaalglans ontstaat en de ware kleur geheel verborgen blijft. Ook bij de verwanten van de Rozenkever, bij de Meikevers treft men

soms een kleursverandering aan. Zoo vindt men soms de *Melolontha hippocastani* of Zandmeikever met zwarte pooten. In dat geval spreekt men van melanisme. Proeven hebben aangetoond, dat allerlei omstandigheden als koude, vocht, gekleurd licht enz. invloed kunnen hebben op de kleuren, doch het ware weet men er nog lang niet van, zeker niet van de metaalglans. Daarom blijft het altijd interessant als men een dergelijke geheimzinnige afwijking vindt.

M.

DE ST. JANS PROCESSIE TE LAREN.

IN feesttooi was den 24sten Juni het schilderachtige Gooische dorp Laren. Een ongewone drukte heerschte rond den Kosweerd. Van alle kanten waren zij ook nu weer in grooten getale samengekomen, devote bedevaartgangers en belangstellende toeschouwers.

Laren is de eenige plaats in Noord-Holland, waarop niet van toepassing is het artikel uit onze Grondwet, waarin gezegd wordt dat openbare godsdienstoefening buiten besloten plaatsen niet is toegelaten.

Het uitgangspunt van den stoet, waarin ditmaal de Aartsbischoep van Utrecht, dragende den Monstrans met het Allerheiligste, de voornaamste plaats innam en de Ridder van Malta zich hadden gevoegd, is de kerk op den Brink, die aan Laren's schutspatroun, St. Jan, is gewijd, terwijl het oude Kerkhof aan den Hilversumschen weg, werwaarts gedurende eeuwen de Gooiers ter laatste rustplaats werden geleid, het doel van den tocht is.

Hoewel tijdens het vertrek van de processie het weder zich goed hield en zelfs de zon doorbrak, durfde men echter den tocht niet voortzetten tot het kerkhof en keerde men, bij de villa „Haenwijk” gekomen, terug naar de Kerk, waar de plechtigheden plaats vonden, die anders op het kerkhof gebruikelijk zijn.

Op deze plek, waar een zevental wegen bij elkaar komen, werd voor meer dan duizend jaren de eerste Christenkapel van Nardincant gebouwd, die weldra door een steenen gebouw vervangen werd — op een kaart van Het Gooi, uit het jaar 1420, vindt men ter plaatse een kruiskerk aangegeven. — Met de stichting van dit heiligdom houdt de Processie verband, en meer dan ééne legende — van welke een, met het „Imprimatur” voorzien boekje over de „St. Jan's Processie te Laren” erkent dat zij alle gezag missen — heeft zich er aan vastgehecht.

In woeste, oude tijden — aldus verhaalt Lambertus Hortensius,

Foto C. Steenberg.

DE ST. JANS PROCESSIE TE LAREN.
DE AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT, DRAGENDE DEN MONSTRANS, EN DE
MALTHEZER RIDDERS.

die in de 2de helft der 16de eeuw Rector der Latijnsche School te Naarden was, in zijn gedicht „Chorographia Goulandiae” — zaten eens drie meisjes op een heuvel in deze streek. Rondzwerende roovers brachten haar deerlijk om het leven en begroeven haar niet ver van Naarden, waar een woest volk de afgeschoren vachten der schapen wascht (n.l. in den Kosweerd, het lieflijk vijvertje, dat nog altijd aan Laren's Brink zooveel bekoering geeft en het enige water in den omtrek is). Toen men ter plaatse een kapel wilde bouwen ter nagedachtenis aan de onschuldige slachtoffers, vond men steeds de grondslagen, die den eenen dag gelegd waren, op den morgen van den daaraan volgende naar den heuvel verplaatst. Toen begreep men dat dáár de aangewezen plek moest zijn tot stichting van een heiligdom.

Een andere legende heeft betrekking op de stichting van het St. Jan's kerkhof. Het zou n.l. geschied zijn in het jaar 893 dat een pelgrim uit het Heilige Land, op den terugtocht naar zijn geliefd dorp, in den nacht van 22 Juni over de Gooische heide dwalende, overvallen werd door een paar roovers, die hem vermoordden en zijn lijk onder het zand verborgen, nadat zij zich meester gemaakt hadden o.a. van een zilveren doos, die op hun slachtoffer werd gevonden, en waarin zij, tot hun teleurstelling

Foto C. Steenberg.

DE ST. JANS PROCESSIE TE LAREN.
DE BRUIDJES IN DEN STOET.

slechts een paar kleine menselijke beenderen ontdekten. Den volgende morgen werden deze door een herder gevonden, terwijl zij een zeldzaam licht afstraalden. Weldra had het gerucht zich verbreid en deed zich een bewoner van 't Gooi op, die meedeelde, hoe hij gastvrijheid had verleend aan een pelgrim, die in een gouden doos eenige beenderen van Johannes den Dooper bij zich droeg. Nauwlijks had de Dorpspastoor de Mis opgedragen of de beenderen, die de herder als vastgenageld in de heide had gevonden, werden geheel los van den bodem. Op de plek, waar eenige dagen later het lijk van den pelgrim ontdekt werd, stichtte men het Kerkhof, waarheen nu nog de Processie zich begeeft.

Hoe dit alles zij, wanneer Hortensius verhaalt dat in zijn dagen, omstreeks dezen tijd des jaars, van alle zijden, te voet en te paard en op wagens, een menigte, talrijk als een zwerm mieren, te zamen kwam om den Dooper offers te brengen, „wierook brandende om het koren”, dan is het zeker niet te gewaagd indien wij daaruit besluiten, dat ook hier de Christelijke Kerk een oorspronkelijk Heidensch feest geannexeerd, gekerstend heeft — gelijk het boven aangehaalde mede veronderstelt — door een nieuwe beteekenis aan te geven, welke in overeenstemming was met haar leer.

En de legende van den pelgrim of van het drietal meisjes heeft de taak der Kerk vergemakkelijkt, waar deze het oude zomer- of oogstfeest wilde doen plaats maken voor het feest ter eere van de nagedachtenis van Laren's Beschermheilige, Johannes den Dooper.

F. W. DRIJVER

MALTHEZER RIDDERS.

AN de op 24 Juni j.l. (Sint-Jan) gehouden, jaarlijksche Processie te Laren in Noord-Holland, nam ook de Nederlandsche Afdeeling der „Souvereine Orde van Malta” deel, van welke thans de Luit. Gen. Van Voorst tot Voorst, voorzitter van de Eerste Kamer der St. Gen., Baljuw is.

Deze orde kan op hoogen ouderdom bogen. In het jaar 1048 n.l. stichtten eenige kooplieden uit Amalfi, een handelsstad in het Koninkrijk Napels, een hospitaal of gasthuis — dit woord zoowel opgevat in de oorspronkelijke beteekenis, nog bewaard in het Duitsche „Gasthof”, als in die, welke er thans door ons aan gehecht wordt — in Jeruzalem, ten behoeve van de bedevaartgangers naar het heilige graf.

Weldra ontstond uit deze stichting een geestelijke ridderorde, aan welke Paus Paschalis II in 1113 den ordelrief schonk, en wier leden zich, naar Johannes den Dooper, dien zij als beschermheer hadden aangenomen, *Johannieten* noemden. Behalve het herbergen en verplegen van pelgrims, stelden zij zich ten doel dezen tegen de „ongeloofigen” te beschermen en laatstgenoemden te helpen bestrijden.

Door de Saracenen verdrongen, vestigden zij zich op het eiland Rhodus, hetgeen aan deze *Hospitaal Ridders* nu den naam *Ridders van Rhodus* gaf. In 1522 verloren zij dit eiland in den strijd tegen de Turken. Karel V stond hun daarop Malta en nog een paar kleine eilanden af — waaruit zich hun naam *Ridders van Malta* of *Malthezer Ridders* laat verklaren — op voorwaarde dat zij zouden strijden tegen de zeeroovers en de „ongeloofigen”. In 1798 nam Napoleon Malta in bezit, en sedert waren de Ridders, die in dat jaar, uit dankbaarheid voor de hun verleende bescherming, den Russischen Keizer Paul I tot Grootmeester benoemden, genoodzaakt meermalen hun zetel te verplaatsen.

Zij wijden zich thans uitsluitend aan de ziekenverpleging en deden als zoodanig b.v. in den oorlog van 1870 en in den krijg van onze dagen Roode-Kruis arbeid. De kleeding der ridders bestond in vredes-tijd uit een langen, zwarten mantel, terwijl het Malthezer kruis — het bekende, acht-puntige kruis, — de linkerborst versiert. Uit den rooden wapenrok — *soprawesta*, *cotte d'armes* — die in oorlogstijd het pantser bedekte, ontstond het latere roode riddergewaad.

F. W. DRIJVER.